

SZSIDÓ SZEMLE

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Király-utca 36.
Telefon: 284-89.

POLITIKAI HETILAP
Postatakarékpénztári számla 27916.

Előfizetési díj:
Egész évre 16.— pengő
Félévre 8.—
Megjelenik minden pénteken

RABBI REICH KOPPEL רב רייך קופפל

Meghalt egy zsidó patriarcha. Reich Koppel, kir. tanácsos, a pesti orth. hitk. főrabbi, a magyar orthodox zsidóság felsőházi képviselője, az országos iroda rabbitanácsának elnöke 92 éves korában megtért nagynevű őseihez.

Milyen különösen hangzik így olvasva és kiejtve Reich Koppel főrabbi, felsőházi tag. Ha valahol, úgy nála lehet alkalmazni Kiss József halhatatlan rangjelzését: „Se don, se von, csak Reb”... Sem „főrabbi”, a sem a „főrend” nem fejez ki annyit, mintha egyszerűen azt mondjuk ősi zsidó szellemben: Reb Koppel Reich, a híres Reb Koppel Chareff nagy unokája. Meghalt a régi zsidó generáció egyetlen élő reprezentansa, akiről elmondhatjuk, hogy egy zsidó világnak volt az élő tanuja, egy évszázadnak az élő története, aki egész korok fejlődését és egymásbakapcsolódását látta és okulhatott azokon. Ifju éveit a zsidó gettóban töltötte, amikor az egész zsidóság még mint elnyomott kisebbség élt intim zsidó életközösséget. Részes volt a zsidóság emancipációjaért folyt harcoknak, amely harcokat egyes kiváló zsidó kapacitások aggódva szemlélték, kifejezést adva abbeli félelmüknek, hogy a zsidóság egyenjogósítása az elzsidótlanodás, az assimiláció felé fog vezetni. Az emancipáció következménye volt a nagy harc a zsidóságon belül, amely a kongresszuson a magyar zsidóság ketté, sőt háromrészt szakadását eredményezte. Megszületett a zsidóság által eddig nem ismert „ortodox, neolog és statusquo” fogalom, olyan fogalmak, amelyekre a zsidó néplelek nem is tudott

megfelelő zsidó, illetve héber kifejezést találni és kénytelen volt idején szavakat keresni az egyes árnyalatok megjelölésére. Annnyira idegen volt a zsidó néplelek előtt ez a többféle zsidóság...

Bármennyire helytelenítjük is a magyar zsidóság körében a „Trennungs-ortodoxie” dogmáját, el kell ismernünk, hogy azokban az időkben az ortodoxia különválása becsület és őszinte önvédelem volt az assimtációval szemben. Azóta az ortodoxia is az assimiláció lejtőjére csuszott és ma hatalmi kérdés a szeparaltságához való elkcsereedett ragaszkodás,

Reich Koppel három nemzedéket látott felnőni maga előtt és a harmadik nemzedék — a legujabb zsidó generáció a zsidóság utolsó évszázadának fejlődéséből levonva a konzekvenciákat, új fejlődési folyamatot indított meg: visszavezetni a zsidóságot a zsidósághoz, de nem kizárólag az elzárkózás, a merev dogmákkal való körülbástyázás révén akarta ezt a célját elérni, hanem azzal, hogy megállapítva az assimiláció biztos megsemmisülést maga után vonó folyamatát, a zsidó népesség tudatát akarta belevinni a zsidóság széles népretegeibe, a zsidó kultúra, a zsidó vallási élet, a zsidó tudás, a zsidó önérték, — a zsidó élet megnyilvánulás eme fontos tényezőit egybekovácsolva a zsidó népet Erec Jisrael megszentelt talajának jövőjével kapcsolta egybe — a cionista gondolat jegyében.

Reich Koppel, aki kiválóan nagy és elismert tekintély volt a rabbinikus tudományok terén, e mellett kiváló világi műveltséggel és intelligenciával rendelkezett és így le-

hetetlen volt, hogy meg ne értse és át ne érezze a Jisuv Erec Jisroel nagy vallási és nemzeti regeneráló erejét, amelyet annyi világhírű kor- és kortársa, a nagy gáonok annyi lelkesedéssel és rajongással propagáltak.

Ha a magyar ortodoxia különös összetételénél fogva, amelyben a régi Nagymagyarország idején Munkácsót—Pozsonyig annyiféle kulturált és kulturátlan árnyalat volt, — nem is állott módjában az új zsidó eszmékért sikraszállni, de biztos tudomásunk van róla, hogy igen nagy rokonszenvvel kísérte a mizrachi cionista mozgalom felődését. Hiába adtak időközönként az agg rabbi szájába bizonyos tendenciával apokrif nyilatkozatokat, melyek szerint ő is magáévá tette a cionizmus elleni iszurokat és chémereket. Reich Koppel fenkölt személyétől távol állottak az ilyen zsidótlan eszközök, de ellenkezőleg, többször tett pozitív nyilatkozatokat, amelyek a cionista eszmével szemben a megértés és méltánylás szellemét juttatták kifejezésre.

Életének utolsó évtizedében a zsidóság szomorú helyzete szerte a világon fájdalmasan érintették. A nagy megtiszteltetés, amely személyét érte akkor, amikor a felsőházban ő lett a magyar ortodoxia képviselője — botdoggá tette, mert ebben a zsidóság jogainak elismerését látta.

Patriarchalis alakja tiszteletet és tekintélyt követelt számára mindenkitől. Elsőrangú egyházi szónok volt, akinek beszédjeit nagy élvezettel hallgatták a nem-ortodox zsidóság előkelőségei is. Nagy és kiváló fia volt az egyetemes zsidó-

ságnak és halhatatlan szelleme előtt hódolattal rakjuk le mi is az elismerés és a tisztelet örök zöld bérzeit.

A temetése

Impozáns részvét mellett folyt le az elhunyt főrabbi temetése. A temetés 3 részből állott. Hétfő délután fél 1-kor a Kazinczy-utcai orthodox templomban folyt le a temetés első szigoruan rituális része. A templomban, amely zsufolásig telt meg, csak külön belépőjegyekkel lehetett bejutni. A künnrekedtek ezrei vártak a templom körüli utcákban, hogy a temetési menethez csatlakozzanak. A templomban az Almemor közepén volt felállítva a fekete lepellet bevont egyszerű deszkakoporsó. A hatalmas közönség sorában ott volt a Pesti Hitközségküldöttsége, *Glückstahl* Samu, *Hajdu* Marcell elnökhelyettesek, *Grauer* Vilmos, *Zahler* Emil előjárók, *Molnár* Gyula, *Burger* Lajos főtanácsos, *Epler* Sándor főtitkár, a rabbikart Hevesi Simon vezető főrabbi, *Fischer* Gyula, *Groszmann* Zsigmond, *Friedmann* Dénes képviselték. A Cionista Szövetség képviselőiben Dr. Osztern Lipót és Dr. Schönfeld József jelentek meg. Az ország mintegy 40 orthodox rabbija jelent meg. Érdekes kép volt, a templom első padsoraiban az orthodox rabbikar, a mellette lévő padsorokban a pesti haladó zsidóság kiváló főpapjai foglaltak helyet.

Pontban fél 1-kor néma csend lett a templomban. Felment a szószékre, *Sussmann* Viktor, orthodox hitközség rabbisági ülnöke, az elhunyt veje és az egész közönséget megrázó beszédben méltatta írásba fuló hangon a nagy rabbi érdemeit. Utána *Reich* József trencsénbáni főrabbi, az elhunyt fivére beszélt erősen hangsúlyozva, hogy a főrabbi elhunyt feletti gyászában a hitközség a főrabbi kiváló rabbi fiait által vigasztalódhatik meg, akik folytatni fogják atyjuk szellemét.

Ezután megtartották a hakofauszt, a ravatalt hétszer járták körül a hagyományos imák mellett, a rabbik és a hitközség vezetősége. Külön ki lett hirdetve, hogy ebben a menetben csak az vehet részt, aki előzőleg mikvóban volt.

Fél 3 órakor kezdődött a temetés második része, amely inkább „európai” színezetű volt: Itt a kormány és a főváros, valamint egyéb hatóságok képviselői is megjelentek. Ott voltak továbbá *Löw* Immanuel szegedi főrabbi, felsőházi tag, *Dési* Géza és *Sándor* Pál képviselők

stb. A koporsót kivitték a templom udvarra, ahol gyászlepellet bevont szószékről *Frankl* Adolf, az Országos Izr. Iroda elnöke magasroptú magyar nyelvű szónoklatban bucsuzott a főrabbitól. Mély gondolatokkal telt beszédben méltatta az elhalt főrabbi nagy és kiváló érdemeit.

Ezután tizezrekre menő tömeg kíséerte a koporsót a Kazinczy-utcán és Király-utcán végig. A hitközségi előjárósági tagok vállukon vitték a koporsót, amely a feketéző ember-sereg jeje fölött lebegve és uszva haladt előre a levegőben. Az Orzi templom előtt megállott a menet, hogy még egyszer bucsut vehessen a nagy halott régi templomtól,

működésének első színhelyétől és azután autóra tették és vitték a budai orthodox temetőbe. Itt *Steif* Jonáthán, az orthodox hitközség rabbija és *Reich* Salamon báltaszéki, valamint a verbói főrabbi, az elhunyt fiait bucsuztatták a szabad ég alatt, mert a temetőben nem fért el a közönség. Késő este volt, mire a bucsuzatók végetértek és elhantolták *Reich* Koppelt.

A sok kiváló rabbi nem juthatván szóhoz, a hitközség elhatározta, hogy egy hónaponta minden este az Istentisztelet során egy-egy gyászbeszéd tartassék az elhunyt főrabbi emlékére. — Vasárnap szelichosz első napján a verbói főrabbi fog beszélni a Kazinczy-utcai templomban.

És mégis hiszünk!

Írta: Dr. KISS ARNOLD budai vezető főrabbi.

Egy megindító történet járta be a multkoriban a lapokat. Délfranciaország egy városában állatsereglet érkezett, amely esténként oroszlánok és tigrisek mutatványaival gyönyörködtette a városközönséget. Egyik előadás után, amikor a néptömeg kiáradt az arénából, egy anya a tolongásban elvesztette magamellől négyéves leánykáját. Hiába kereste, nem akadt rá. A kis leány a cirkuszban maradt, s mikor látta, hogy sötétség veszi körül, egy oroszlánketrecbe bujt, hogy ott töltsse az éjszakát. Reggelre kelve, az örök sajátságos jelenetet láttak. A kis leány épen, sértetlenül feküdt a ketrec alomján, s körülötte az oroszlánok kedveskedve nyalogatták kezét, arcoskáját. Azután nyugodtan engedték, hogy védenőket az örök a ketrecből kivegyéks anyjának visszaadják.

A palesztinai huligánok kegyetlenek voltak a vadállatoknál. Halálra marcangolt gyermekeket vetettek anyák ölébe, halott apákat és anyákat fiaik, leányaik tetemei mellé. A halálfelelemnek, a halálsejtelemmel kinzó garádján mentek által a mi testvéreink közül annyian, s számunkra örök panasz fal az emberi gonoszság és lelketlenség. A halálsejtelemmel száz vízióval tépte darabokra az ő martir lelküket. Amikor a zsinagógákba, az iskolákba menekültek, és a tóra fődöző szárnyai alatt kerestek menedéket: a vértzomjazó indulat máglyahasábot rakott a templom alá, és azok a szerencsétlen áldozatok hallották a lángok suttogását...

Üldözték, kergették Izraelt mindenkoron, minden időben. Talán

magá a szentírás is azért hasonlítja olyan gyakran az őzhöz, mivel mint az erdők sűrűjének ezt a védtelen lakóját, úgy kergette a mi népünket is unos-untalan az embertvádaszó perverzus szenvedély. Nemcsak az irásnak, nemcsak a „könyv”-nek népe Izrael, hanem egyuttal az üldöztetés népe is. Ős-Rómanak földjén, ha haragos volt a Caesar, zsidóvér foly a cirkusz porondján, A középkorban, ha szárazság verte a réteket, a zsidónak kellett könnyével nedvesítenie honának rögeit. Ő volt a szárazság okozója, ő volt a rothasztó esőnek előidézője. Mentek ájtatos seregek a vallás nevében, s amerre mentek: csülökig gázoltak a lovak zsidóvérben. Aggót és védtelen csecsemőt, férfit, és asszonyt nyársra huztak, elevenen eltemettek, a törának máglyatüzet szántak — ma is a zsidó oka minden bajnak, szabadságvágyának, néptömeg szenvedélyeinek. Ma is a zsidó a nyomott gazdasági viszonyok okozója, ma is ő a rossz termések boszorkányidézője, a gabonaárak csökkenésének gonosz varázslója...

Ugy vártuk: összefog a világ emberi érzése, jog és igazság, hogy a legszentebb zsidó álmokat valóra váltsa! És ime, nemcsak idegenek lelkében halt meg a méltányosság szikrája, zsidó szájak és zsidó tollak is izgattak a zsidó eszmény ellen, üres jelszavakkal, a maguk kényelmének önzésében, üzletességben, zsidótlanságban. Cionért sirnak álorcában, s Cion ellen lázítanak álorcállanul. — Izrael könnye

álmai martirútját siratja újra, akár évezredekkel ezelőtt.

De balhit és babona, gonoszság, rágalom és ármány dacára, sem azős időkben, *se ma*, Izrael nem dobta és nem dobja magát a kétségbeesés karjai közé nem csüggedett, hitét nem veszíté el sohasem, s az ő tórájában egy magasztos eszme volt fölírva, hogy Isten egybegyűjti az üzötteket a világ négy tájáról. Vérenek hullása szilár-

dabbá teszi a szent földön épülő zsidó gondolat és zsidó kultúra ostromlott falait.

Addig pedig, minden újabb csatlódás után, Izrael könnycseppje az igazság ösvényéről letántorodott emberiségért hull. Az emberiségért, amely akkor gyaláztatik meg ha a zsidó lélek minden Balfour-deklarációnál is erősebb hitlevelét széjjel akarnák szakítani.

A becsületes zsidó hirszolgalat érdekében

Egy külföldi zsidó megjegyzései

A palesztinai zsidó nemzeti otthon létesítésének nagy műve a világ csodálatát folyton emelkedő mértékben vivja ki magának. A népek legjobbjai felismerték — előbb, mint maguk a zsidók. — hogy egy szokatlan fajtájú béke és kulturmunka keletkezik egy olyan talajon, amelyen valamikor az egész emberiség számára születtek meg az eszmék és ezt a művet olyan idealizmus és önfeláldozás jellemzi, amelyet ezekben az időkben alig tud még felmutatni a világ.

Egy évtized munkája, amelyet fiatal zsidó uttörők kicsiny csapata végzett, lassanként azt a „*nagyhatalmat*” is megnyerte a palesztinai munka számára, amely nélkül az összes nagyhatalmak aláírásai a mandátumon értéktelenek lettek volna, nevezetesen a *világ egész zsidóságát*. Felismerve a zsidóknak kínáló történelmi feladat nagyságát, a magyar zsidóság is elküldötte a maga hivatott képviselőit a Jewish Agencybe és ezzel kifejezést adott ama akaratának, hogy ebben a munkában az egész zsidósággal együtt aktív részt akar venni. Nem fogják tőlem mint ennek az országnak a vendégétől rossz néven venni azt a megjegyzést, hogy valóban legfőbb ideje volt, hogy a zsidóság is teljesítse kötelességeit Erec Izraellel szemben. Mindenki, aki csak némileg ismeri a külföld zsidó közvéleményét, tudja, hogy mennyire csodálkozik a zsidó világ azon, hogy egy az összzsidóságnak számban és jelentőségben annyira fontos része eddig teljesen passzív megtartást tanúsított Erec Izraellel szemben.

Tudom, hogy a magyar zsidóság eddigi magatartásának sok indokát lehet felhozni, de most nincs itt az ideje, hogy ezekkel az indokokkal

foglalkozzunk. Egyet azonban egész határozottan meg kell mondanom: A zsidóság egysége, amely Zürichben Erec Izrael jegyében oly csodálatosan megnyitkozott és amelyet az utóbbi hetek tragikus eseményei nem gyengítettek, hanem megerősítettek, ez az egység fön fog maradni akkor is, ha némelyek ezt még nem tudják megérteni és azt hiszik, hogy rég elavult és idejét múlta eszközökkel és módszerekkel lehet még mindég folytatni ez ellen a harcot.

Szükségét érzem ezeknek a megjegyzéseknek, mert bizonyos zsidó orgánumok, amelyek a zsidó renaissance-mozgalom fennállása óta harcot folytatnak ellenünk, ebben a harcban semmit sem tanultak és semmit sem felejtettek. A Jewish Agenciben képviselt csoportok mindegyike fentartotta a maga világnézetét és becsületes elvi harc továbbra is folyti fog, de egyikük sem fog a közös nagy céltől, a mi jövőnk országától eltávolodni.

Senkisémet követelheti egy, több mint három évtizede velünk harcban álló sajtóorgánumtól, hogy ezt a harcot feladja és nemzeti ügyünkért sikraszálljon. De sőt meg tudjuk érteni azt is, hogy a becsületes küzdelem hevében a Jewish Agencyben való közreműködést is elutasítják maguktól, vagy — amint az Aguda mostani kongresszusa tette — bizonyos feltételekhez köti az Agencybe való belépését. De meg vagyunk róla győződve, hogy a mi nemcionista partnereink a Jewish Agenciben minden energiával tiltakoznának az ellen, hogy unfair, igaztalan eszközökkel küzdjön valaki ellenünk, úgy, miként az sajnos az utóbbi napokban az „Egyenlőség” rászéről történt. *Minden becsületes olvasó, aki az Aguda*

nagygyűlésének tárgyalásait figyelemmel kísérte és olvasta a határozatokat, tudja, hogy az Aguda Jewish Agency elleni álláspontja komoly, felelősségteljes és az ügy jelentőségéhez méltó szellemtől volt eltöltve. Az Egyenlőség jelentéséből ennek az ellenkezője domborodik ki és ez nem egyéb, mint a dolgoknak tudatos elferdítése.

Hasolókép áll a helyzet a palesztinai eseményekről való tudósításokkal és a konkluziók tekintetében, amelyeket ez a lap az eseményekből levon. Ez az egész zsidó publicisztikában az egyetlen zsidó újság, amely még ezekből a szomorú eseményekből is politikai tőkét akar kovácsolni a Palesztina-munkával szemben.

A Jewish Agencynek más feladatai vannak, mint az ilyen lapoknak állásfoglalásával törödni. De azt hiszem, hogy a maga kötelességének tudatára ébredt *magyar zsidóságnak joga van ahhoz, hogy az egyetemes zsidóságon belül és az Erec Izraelben történő eseményokról az igazságnak megfelelő szellemben kapjon értesülést, hogy maga alkothassa meg magának az ezekre vonatkozó képet.*

„Mauschel”-nek az alakja, amelyet a magyar zsidóságnak halhatatlan fia Herzl Tivadar olyan felülmulhatatlanul rajzolt meg, már a múlté és minden tisztességes zsidó tiltakozni fog annak föltámasztása ellen.

Kitünő minőségű
„HUTTER
SZARVAS
SZAPPAN
KÓSER”

**Kapható minden fűszer-
és festékkereskedésben.**

Gyártja a budapesti orth hitközség rabbínátusának felügyelete mellett.

HUTTER JÓZSEF, SZAPPANGYÁR — OLAJ-
IPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG, RUDAPEST, VII,
ERZSÉBET-KÖRUT 6. TELEFON J. 461-62, 93
94. 408-92.

**Ezüst disztárgyak,
evőeszközök, sport-
és versenydíjak**
dus választékban, gyári árban
SCHLEIFER, ezüstárugyár,
VII. KAZINCZY-U. 14. T. J. 132-28

A Pesti Chevra Kadisa rendkívüli közgyűlése.

A 80 éves Adler Gyula elnök meleg ünneplése. — A Chevra új székházat vesz.

Vasárnap délelőtt tartotta a Pesti Chevra Kadisa székházában rendkívüli választmányi és rendkívüli közgyűlést Adler Gyula elnök elnöklése alatt. Az üléseken jelen volt a chevra kadisa előljárósága részéről Krammer Miksa alelnök, Arányi Ignác kir. tan., Breitner Lipót, jánosi Engel Gyula udv. tan. és Fleischmann Sándor előjárók, a hitközség előljárósága részéről dr. Glücksthal Samu és dr. Hajdu Marcell elnökhelyettesek és Stern Samu udv. tan., a számszék elnöke, dr. Grauer Vilmos, dr. Kecskeméti Adolf, Nagy Andor, Vértes Emil, dr. Wilhelm Adolt és dr. Zahler Emil hitközségi előjárók, Sándor Pál, dr. Dési Géza, dr. Baracs Marcell országgyűlési képviselők, dr. Eulenberg Salamon, az Országos Iroda elnöke, dr. Blum Ödön, Kovács Hermann és Weisz Márk körzeti elnökök, Ehrlich G. Gusztáv, Lederemann Mór, Wertheimer Adolf, Popper István, Felner Leó, Halász Manó, dr. Hajdu Miklós, továbbá Bánó Dezső, Behr Dezső, dr. Fodor Oszkár, Reimann Gyula, dr. Patai Samu főtanácsosok, dr. Szabolcsi Lajos, dr. Patai József, dr. Schönfeld József, Kecskeméti Vilmos szerkesztők, Gaidushek Marcell, Molnár Gyula, Bloch Sándor, Braun Illés, Boschan Arthur, dr. Földi Károly, Engel Nándor, dr. Osztern Lipót, dr. Kahan Nison, ifj. Stern Sándor, dr. Temesvári Rezső, Schwarcz Viktor, Mann József, Schwarcz Jenő, Vidor Emil, valamint a képviselőtestület és választmány csaknem teljes számban. Napirend előtt elnök kegyeletes szavakban emlékezett meg néh. Reich Koppel felsőházi tag, a budapesti orth. izr. hitközség főabbijának elhalálozásáról, méltatta a zsidó hitfelekezet körül szerzett elévülhetetlen érdemeit. Majd kegyeletes szavakban emlékezett meg Dirnfeld Adolf és Spiegel Miksa elhalt választmányi tagokról. Emléküket a közgyűlés jegyzőkönyvében örököltette meg. *Azután dr. Endrei Henrik igazgató-főtárhár adózott megindult szavakban a Szentföldön martirhalált halt zsidó testvérek emlékének és indítványára a közgyűlés részvétének és fájdalomának jegyzőkönyvben adott kifejezést.*

Dr. Endrey előterjesztette az előljáróság jelentését, mely meleg szavakban emlékezik meg Adler

Gyula, a chevra kadisa elnökének 80-ik születése napjáról. A választmány és közgyűlés az előljáróság indítványára elhatározta Adler Gyula elnök érdemeinek méltatása mellett, hogy őt feliratilag üdvözli, nevére a chevra kadisa vagyonából 10,000.— pengős alapítványt létesít, melynek kamatai évenként az elnök születése napján lesznek szegények között kiosztandók és mellképét a Szeretetház részére, melynek egy évtizede elnöke, megfesteti. A választmányi ülésen dr. Hajdu Marcell hitközségi elnökhelyettes a következő beszéddel köszöntötte a chevra kadisa ősz elnökét:

Amikor a chevra kadisa ünnepel, — mondotta — a hitközség nem lehet távol. És amikor a chevra kadisa ily nagyszerű ünnepet ül, mint az ő puritánságáról ismert nagyszerű elnökének születése napját, a hitközség örömmel csatlakozik ahhoz, mert mi együtt vagyunk örömben és bánatban. Mélyen tisztelt Elnök ur, én néhány szóval kívánok hozzájárulni ahhoz a szép ünnephez, amelyben az Ön előljárósága Önt ünnepli. Tudjuk, hogy sok a szenvedés útja és hosszú kell, hogy legyen azok élete, akik ennek istápolására szentelik életüket. Az ünnepi heti szakasz így kezdődik: „Ha eljutsz abba az országba, melyet a Mindenható Isten neked adott és országul kijelölt, vedd a föld termésének első zsengegét, vidd azt oda, ahova én kijelölöm és mondjad, hogy bujdosó Arameus volt ősapánk, aki kevesed magával indult Miczrajim országába, hogy ott hatalmas legyen“. Mélyen tisztelt Elnök ur is elindult kevesed magával és eljutott abba az országba, amelyet a Mindenható kijelölt, eljutott a chevra kadisa birodalmába és erősen kifejlesztette azt az intézetet, amely hosszú idők óta selymoldott. És Ön is elmondhatja, hogy bujdosó Arameus mégis eljutott abba a birodalomba, abba az országba, amely az Ön működése alatt hatalmasan fejlődött és működött. Mi azt kívánjuk, sasként ifjohodnék meg. Adjon a Mindenható Önnek életkedvet és tavaszi ifjuságot, hogy azt a munkát, amelyet eddig folytattott, a jövőben is ifju kedvvel továbbra is folytathassa, hogy áldást hozzon ennek a chevra kadisának, amely az Ön lelkéhez van kötve és amelyhez mindnyájan ragaszkodunk.

A közgyűlésen dr. Glücksthal Samu felsőházi tag, elnökhelyettes gyönyörű beszédben méltatta a Pesti Izr. Hitközség nevében Adler Gyulát.

Glücksthal Samu beszéde:

Amikor idejöttem, tanakodtam azon, hogy voltaképpen micsoda Adler Gyulának az életrajza, mik azok a lelkierők, amik őt eredményesen segítették. Amit ő tett, nem a röpke szó, nem a szónak a szépsége, amellyel az embereknek a szívéhez szól, nem a politika és a társadalom, hanem a gondolat puritánságának a szívárványos szépsége. A chevra kadisának, a mi nagy és szent együletünk szent céljainak immár 40 esztendő óta áll szolgálatában egyszerűen, anélkül, hogy látni lehetne megmozdulását, az eredmény mutatkozik anélkül, hogy földrengető mozgalmak előznék meg. Puritán egyszerűség, simaság, ami őt jellemzi. Hogy miért nevezzük szentnek a mi együletünket? Mert feladata szolgálni az emberszeretetet, törölni a könnyeket, gyógyítani a betegeket. Erre méltó ember Adler Gyula, akinek megadatott, hogy egész lelkével szentelhesse tevékenységét az ilyen magas és szent céloknak. És ha nézen az eredményt, ennek a chevra kadisának vagyoni egyensúlyát hozta helyre, a chevra kadisának intézményeit naggyá növesztette. És most is folyton az az eszmeköre, hogy miként lehet tovább haladni. És ami a legnemesebb eredmény tevékenységében az, hogy itt maga körül a lelkek egyensúlyát teremtette meg. Valahányszor én átlépek a chevra kadisának a küszöbét, mindig egy olyan atmoszféra üt meg, hogy itt találok meg azt az eszmekört, melynek élnie kellene bennünk.

Innen e helyről hirdetem mindenkinnek, aki hozzánk tartozik, minden hitsorsosunknak; *csak az egységre kell törehedni.* Csak erre törekedjünk, mert tömören, egységesen tudunk szembeszállni azokkal az áramlatokkal és mozgalmakkal, amelyek vannak. Itt említem meg azt a szerencsétlen áramlatot, amely a statusquo hitközség jegyében ütötte fel fejét, amely arra irányul, hogy ne legyünk egységesek, hogy belevigye sorainkba a széthuzást, hogy erőtlenné legyünk. Én tudom, hogy mi

az és mit jelent, hogy soraink megbontassanak, látszólag egy bármily gyenge közület alakul, egy más hitközség. Én innen nemcsak Hozzátok, akik itt vagytok, hanem a termen kívül álló minden hittestvéremhez fordulok, hogy óvatossággal méltóztatatok kezelni ezt a kérdést, amely nemcsak a hitközségnek, hanem ennek a szent egyesületnek a megbontására irányul. Én nem kívánom e pillanatot tovább ily kérdésre fordítani, az elnök ur szíves hozzájárulását kérem ahhoz, hogy akkor, mikor őt ünnepe'ni kívánom, mégis kötelességemnek tartom azt, hogy erre a kérdésre itt rámutassak. Én felhasználom ezt a pillanatot, mint lellem minden megnyilvánulását és szívem megdobbanását a zsidóság egységének és ereje gyarapodásának érdekében. Kérek Titeket óvatossággal méltóztatatok mindazt fogadni, ami körülöttetek van és ha itt elhagyjátok e termet, mindenütt foglalkoztatok azzal, hogy iparkodjunk a zsidó egységet a maga teljességében meghagyni. Ennek a jegyében mélyen tisztelt Enök ur még egyszer köszöntöm Önt szeretettel és még egyszer hódolok Önnek, aki egyik legerősebb faktora a zsidó egységnek. Aki a zsidó egységet meg tudta teremteni és szolgálni. Az Isten tartsa meg, hogy hosszú ideig szolgálhasa a zsidóság nagy és szent céljait. (Lelkes taps)

Majd Wertheimer Adolf ünnepelte meleg szavakban Adler Gyulában a szív emberét, aki minden szépnek és nemesnek felkarolója és immár több évtized óta áll a szentvédő emberiség szolgálatában.

Wertheimer Adolf beszéde.

Mi, akik itt vagyunk összegben a chevra kadisa tömegei, mi is részt akarunk venni és egy pár szóval mi is kifejezzük érzelmünket, amely bennünket eltölt, hogy Adler Gyula 80-ik születése napja alkalmából hódolatunkat bemutassuk. A felszólalás nagyon nehéz azután a ragyogó beszéd után, amelyet most hallottunk különösen nehéz pedig egy szürke embertől, akinek oly ritkán van alkalma felszólalni. Megkönnyíti a feladatot azonban, hogy egy olyan emberről van szó, mint Adler Gyula, akinek olyan tettei vannak, mint a chevra kadisa és az általa képviselt célok. E feladatot könnyűvé teszi a zsidók egyik gyönyörű mondása: „Ec chajim hu lamachzikim ba” hogy az élet fája azok részére a tóra, aki vele foglalkozik. A tóra a mi vallásunk és ha valaki úgy

dolgozik és úgy működik, mint a mi tisztelt elnökünk, Adler Gyula, akkor evvel dokumentálta, hogy foglalkozott a Tórával, neki valóban Écz Chajim az élet fája. Mi azt kívánjuk, hogy ez a gyönyörű mondása a Tórának, nála megvalósuljon, hogy a chevra kadisával foglalkozik, ez nála Écz Chajim maradjon az élet fája, amit őbenne képviselve szeretnénk évlizedeken át fejlődve, lombosodva látni, hogy az ő fája hatalmas legyen, amit a chevra kadisa képvisel.

Adler Gyula elnök meghatott szavakban köszönte meg a közgyűlésnek a lelkes ünneplést. Legjobban szeretett volna — úgy mond — ez elől kitérni, de ha testvéreinek szeretete ezt nem engedte meg, igéri, hogy amiként eddig, úgy a jövőben is a legnagyobb szeretettel fogja szolgálni a chevra kadisát és benne az emberszeretet szent ügyét.

Utána a közgyűlés Endrey igazgató-főtáskár referátuma után elhatározta, hogy a néh. Winterberg féle hagyatékából új székházat vásárol. Több ajánlat érkezett be a Chevrához és valószínű, hogy az Erzsébet-körúti „Cion” palotát fogják megvenni. Az előljárásság felhatalmazást kapott erre vonatkozólag.

A közgyűlés ezután emelkedett hangulatban ért véget.

„Itt maradunk!”

Egyik budapesti olvasónk B. nevű barátjától szeptember 11-én Jertuzsálemben kelt levelet kapott. A levél, amely a legelkeseredettebb hangon emlékszik meg az arab csöcselék minden emberi képzeletet felülmúló kegyetlenkedéseiről, egyben a leglélekemetőbb megnyilatkozása annak az elszántságnak és hősiességnek, amellyel az új zsidó generáció minden poklokra keresztül is meg akarja tartani és megerősíteni pozícióját, az ősök földjén.

„Szívem még vadul ver a lezajlott borzalmak hatása alatt — írja többek között, — kezem még remeg az átvirrasztott éjszakák után, a sírás még fojtogatja torkomat. . . Előre megrendezett vérengzés volt ez népünk ellen, amely ide kultúrát és pénzt hozott. De írok hogy tudjátok meg, hogy minden zsidó kötelessége még ott az alvó magyar gheztoban is összefogni a nagy cél érdekében, hogy mindenki tegye lehetővé a minél hatalmasabb új alija, zsidó felvonulás megin-

Dr. Oetker féle
sütőpor a
legjobb!

Kérje minden fűszerkereskedésben a most megjelent, 148 receptet tartalmazó, színes képekkel illusztrált

Dr. Oetker-féle receptkönyvet

Ára 80 fillér

Ha a fűszeresnél nincs, forduljon közvetlenül hozzánk: dr. Oetker A. gyárhoz,
Budapest, VII., Iker. Conti-utca 25.

dulását, hogy ezentul végre igazán otthon érezhessük magunkat, a mi visszavonhatatlanul nemzeti otthonunkban. Minden ifju, életerős, önértékes zsidó, ostromolja meg a brit követségeket az Erecbe való felvonulás lehetősége érdekében, mert ha hamar nem teremtünk itt zsidó többséget, menthetetlenül elveszünk az arab óceánban, és vérünk azok fejére száll, akik csupán egy sóhajjal ajkukon suhannak el a gyászos események mellett.

De mi itt maradunk és jogainkat megvédjük utolsó csepp vérünkig is, itt maradunk még ha testünket darabokra tépik is a gazok. Itt maradunk!

Részleteket nem írhatok most neked. Állati küzdelem volt, fáj a szívem, mert gyászolom az elesetteket, testvéreimet, barátaimat, a hős martirokat. De drágán adták oda az életüket. Sok-sok arab. . . tanuskodik szétmarcangóit testtel a zsidó hősök emberfeletti küzdelméről.

Emiékézzék Izrel népe a hősökről akik vérükkel öntözték a haza földjét!”

Palesztina hős napjaiból.

A K. K. L. jeruzsálemi főirodájának szemtanuk előadása alapján kiadott jelentéséből.

Jeruzsálemben.

A Mea Schearim-ba vezető bejáratnál.

A százakra rugó tömeg egy része Mea Schearimot (Jeruzsálem egyik negyede) támadta meg, azonban a rendőrség és a zsidó lakosság energikus ellentállására talált. Azt beszélték, hogy egy zsidó az arab támadók közül három, golyótól találva, azonnal elesett s a tömeg magával cipelte őket. A támadókat visszaszorították, azonban még kb. két óráig a zsidó negyed közelében maradtak a rendőrség ellenőrzése alatt. Majd a bucharai negyed felé vonultak az arabok és megtámadták a Machanajim és San-Hedria nevű zsidó negyedeket.

Egyidejűleg a Jemin Mose (a régi Montefiore negyed) negyedet is megtámadták. A támadók itt is a zsidók heves ellenállására találtak és több órás harc után visszaszorították őket.

Azáltal, hogy a zsidók védekeztek, a támadók ama szándéka, hogy pogromot rendezzenek, meghiúsult. Utcái harcokra került a sor, melyeken a zsidók súlyos veszteségeik dacára a helyzetet a város zsidó részében Givat Saul-tól Talpiot-ig, a Jaffai utca és környékén megmentették. Igen sok helyen a zsidó fiatalság a legnagyobb hősiességről tett tanúságot, amennyiben a legsúlyosabb körülmények között is a zsidók életét és becsületét védelmezte meg.

Gedera régi kolonistái.

Vasárnapig Gedera kolonistái nem tudták, hogy az országban mi történik. Szombat este még csépelelték a gabonát. Vasárnap reggel néhány fiú Rechobotba lovagolt, ahol a történetekről az első értesüléseket hallották. Tovább lovagoltak Tel Avivba, hogy segítséget kérjenek, melyet azonban nem kaphattak meg. Hétfőn vasutal Rechobotba utaztak abban a reményben, hogy onnan Gederába juthatnak. Rechobotban találtak már a Bertuviai menekülteket, akik szerencsétlenségükről beszéltek nekik. A fiúk Gederába utaztak és azt ajánlották, hogy ürítsék ki a kolóniát. A Billuim egyik legidősebbike reszkelve és sápadtan lépett hozzájuk és azt mondta: „43 évvel ezelőtt 80 éves apám a veszély órájában fegyverrel a kézben állott

és az ifju kolonistákkal vállvetve védte falunkat és becsületünket. Megígértem neki, hogy nem hagyom el kolóniámat, inkább golyó furja át szívemet.” Most azt kívánod tőlünk öregektől, hogy ezt a helyet, melyet vérrrel és verejtekkel foglaltunk el, elhagyjuk?!

Egy asszonyt kinek néhány héttel ezelőtt gyermeke született Rechobotba akartak szállítani. Anyja azonban kijelentette, „emlékszem azon napokra, mikor testvéreimmel, a Billuim-mal őrségen állottunk és nekik, a férfiaknak municiót és köveket hoztunk. Ezt a helyet vérünkkel szereztük meg. Lányom nem hagyhatja el a kolóniát. Vagy mindnyájan élni fogunk, vagy együtt halunk meg mindnyájan.”

Őrségen a Keren Kayemeth Leisrael földjén épült kolóniákon.

(Egy zsidó chaluc hősi halála.)

Hulda.

(Alapítva 1909. — Herzl erdő — a kolóniát kifosztották, felperzselték.)

Vasárnap esti szürkületben Rechobotból Huldába utaztunk. Akkar falucskában arabok támadtak ránk és egyikük sofförünket megragadta. Mikor mi revolvert rántottunk az arabok visszavonultak, de tüzelés alá fogtak és közáport zudítottak ránk. Este 9-kor megérkeztünk Huldába. A kolóniába találtuk Tschischik Efraimet és néhány Tel Avivi fiút, akik szombaton este jöttek Huldába, hogy a kolóniát megvédjék. Hétfőn reggel 7 emberünk Tel Avivba ment, mikor előőrseink jelentették, hogy az arabok kezdenek a környéken gyülekezni. Este 6-kor Tschischik és Galili az állomáshoz lovagoltak, hogy barátainkat elhozzák. Utközben látták, hogy az arabok a hegyekről a völgybe tódulnak, mire Galili tanácsolta, hogy térjenek vissza. Tschischik azonban így válaszolt: „Hogy hagyhatjuk egyedül barátainkat az állomáson?” és tovább lovagoltak. Barátaink azonban nem érkeztek meg a vonatnál. Alighogy vissza tudtak térni a kolóniába, megkezdődött az arab tüzelés, amelyet a zsidók viszonoztak. Tschischik parancsot adott, hogy a házba vonuljunk. Mindnyájan beléptünk a házba, Tschischik volt az utolsó. Visszavonulása közben állandóan tüzelt. Mikor a házba felérkeztünk, egy kiáltást hallottunk, Efrajim megsebesült. Bekötöttük se-

bét, de Tschischik néhány pillanat múlva meghalt. (Tschischik testvére volt annak a Sara Tschischiknek, aki 8 évvel ezelőtt Tel Haj védelmében Trumpeldorral együtt elesett.)

Ar arab támadás mind hevesebb lett. Nagy tömegekben kezdtek az arabok a kolóniához egy katonailag kiképzett parancsnok vezetésével. Két fáklyát magukkal, hogy gabona kamránkat felgyujtsák. 1/212-kor láttuk, hogy úgy az erdő, mint a gabonarakár fel lángol.

Az arab tiszt azt követelte a két angoltól, hogy hozzanak további segítséget, mi azonban nem akartunk egyedül maradni az arabokkal... Egy angol és egy arab elhagyta a kolóniát, hogy további angol katonaságot hozzanak. Ejjel 12 óráig tartottuk magunkat. Ekkor hirtelen páncél autók lövéseit hallottuk, melyek legénysége 30 angol katona szétoszlott az erdőkben. Parancsot kaptunk az épületek elhagyására. Mikor Tschischik holttestét magunkkal akartuk vinni, az angolok vonakodtak őt az autóra felvenni. Kijelentettük, hogy a holttest nélkül nem hagyjuk el a kolóniát, mire az angol tiszt korbáccsal és revolverrel fenyegetett bennünket, úgy hogy kénytelenek voltunk a holttestet visszahagyni. Nááne-ba érkezünk. Az angolok lefegyvereztek bennünket és autókban Ramlehba vitték. Onnan utaztunk az angol katonák kíséretében Tel Avivba.

Mekor Chaim védelme.

(Jeruzsálem zsidó elővárosa a KKL földjén.)

Az arabok első támadása erre a teljesen elszigetelt városrésze pénteken délután 1/23-kor kezdődött. A zsidó önvédelmi csapat — 10 ember — a városrész templomában gyülekezett. Az arabokat egész közel engedték. A támadás igen kitűnően volt megszervezve. Rajvonaiban nyomultak előre és mi 200 méterre hagytuk őket jönni. És ekkor kezdtük meg a tüzelést. Elsőnek Beth Safafa falu sejkjének a fia esett el, utána testvére. Az arabok között zavar támadt. Több veszettség elszenvedése után visszavonultak, de egy félóra múlva új támadás kezdődött; melyet azonban megint visszavertünk. A védők közt volt, úgyhogy egyetlen áldozatunk sem volt.

Gazdasági helyzetkép Palesztinából.

A Wienben megjelenő „Mitteilungen des Kreditorenvereines“ közgazdasági értesítő szeptember 14-i számában palesztinai tudósítójától terjedelmes cikket közöl a palesztinai gazdasági helyzetről a zavargások után.

Az érdekes cikk sajnálattal állapítja meg, hogy az utóbbi évek gazdasági krízise után teljesen konszolidálódott üzletmenetet az utóbbi hetek eseményei megakasztották. Az anyagi kár nagyságát még nem lehet pontosan megállapítani. Hozzávetőleg 200.000 fontra teszik a kárösszeget, amelyet a kormány a rablásban és fosztogatásban részes falvakon akar behajtani. Az egész kár a zsidókat érte, mert az araboknál semmiféle károsodás nem történt. Tel Aviv, Jaffa és a környékbeli nagyobb városok kárt nem szenvedtek.

A városok és mezőgazdasági telepek között minden összeköttetés megszakadt az első napokban és így az esedékes fizetések természetesen elmaradtak. Ezzel a helyzettel amely még néhány hétig tartani fog, a bankok számoltak, a zavargások egész ideje alatt egyetlen váltót sem óvatoltattak. A zsidó bankok értekezletén megállapítást nyert, hogy a kereskedelem és ipar alapjai teljesen szilárdak maradtak. A bankok nem szorítják meg a hitelt, de sőt a helyzetre való tekintettel azt fel is emelik, de másként a városi lakosságtól a határidők pontos betartását fogják követelni.

Ugyanezt az álláspontot foglalta el a kereskedelmi kamara.

Igen súlyos a helyzet a munka szünetelése miatt sok helyen. A zsidó munkások nem mennek az arab negyedekben levő üzemekbe és viszont. Még félnek egymástól. A sok ezer menekült eltartása a városok terhére esik. Az élelmiszerek ára jelentékenyen emelkedett, az arab termelő nem meri piacra hozni termékeit, ha már be is viszi, a zsidó fogyasztó bizalmatlan vele szemben — sokan félnek, hogy meg van mérgezve a főzelék — vagy egyszerű bojkott miatt nem vesznek az araboktól.

Az arab lakosság pedig főleg a városok zsidó lakosságának élelmézéséből él. Az ország forró klímája alatt az érett főzeléket napok alatt kell betakarítani. A zavargások alatt így sok érett főzelék pusztult a mezőn, a most betakarított főzeléknek pedig gyenge piaca lesz. Ez az arab kereskedelmet is súlyosan érinti, mert ezek a falusi arabok az arab kereskedők vevői.

Tény az, hogy a zavargások nem teremtettek új gazdasági krízist. Az is kétségtelen, hogy ezeket a zavargásokat sem vallási, sem nemzeti izgalmak nem idézték elő, hanem egyetlen arab pártnak — a sok közül — évek óta jól előkészített sakkhuzása ez, családi politikai okokból és a csöcseléket a szabad zsákmányolás ígéretével sikerült megnyernie.

Ez az objektív szaktudósítói jelentés mindenestre megnyugtató és biztató.

Alaptalan hírek a külföldi zsidó sajtóban a pesti izr. hitközség új elnökéről.

A külföldi zsidó sajtóban egy budapesti boulevard újság szenzációt hajhászó híradása alapján az a hírszállong, hogy a Pesti Izr. Hitközség az elnöki széket Molnár Ferenc irónak és Vészi Józsefnek a Pester Lloyd főszerkesztőjének ajánlották fel, ezek azonban a felajánlott tisztséget nem voltak hajlandók elfogadni. Felesleges hangsúlyozni, hogy ezek a hírek minden komolyságot nélkülöznek és különösnek találjuk, hogy az ITA, ez a komoly zsidó híradó ilyen komolytalan tudósításokat kap budapesti képviselőjétől.

Tömeggyilkossággal vádolt arab.

Jeruzsálemben egy arab soffőr ellen 19 rendbeli gyilkosság miatt emeltek vádat. A soffőr Hebronban követte el a terhére rótt gyilkosságokat. A vádlott maga beismerte a rendőrség előtt, hogy 15 zsidót ölt meg Hebronban.

KKL — perselyét a napokban üritik. Könnyítsen önkéntes munkatársaink dolgán!

PHÖNIX ÉLETBIZTOSÍTÓ INTÉZET

„METROPOL“ FIÓKJA, BUDAPEST, VII., PODMANICZKY-U. 27.

A KKL biztosítási osztálya 1055 bitosítást kötött 150.000 font értékben. A Phönix és a KKL között létrejött világszerződés alapján eddig 8203 életbiztosítást kötöttek 1.886.047 dollár értékben.

A KKL eddig több mint 15.000 fontot kapott a biztosítások részesedése címén.
A KKL BIZTOSÍTÁS MONOPÓLIUMÁT A PALESZTINA-MUNKA MINDEN BARRÁTJA, MINDEN CIONISTA SZERVEZET, FRAKCIÓ TÁMOGATJA.

Csak azzal a biztosítással támogatja a Palesztina-építést, melyet a KKL biztosítási osztályu utján kötött meg.

A jó szülő biztosítja gyermeke felnevelését! Egy példa: Az apa 39 éves, a gyermeke 4. Befizet egyszer 1520 pengőt. Ha az apa meghal, a gyermek kap azonnal 1200 pengőt és 24 éves koráig havi 100 pengőt. Ha az anya meghal: újabb 1200 pengőt fizetünk ki és a gyermek 24 éves koráig 150 pengőt kap havonta. Ezen felül 24 éves korában ingyenes biztosítási kötvényt kap 1520 pengőről, mely összeg eléréskor, vagy elhalálozáskor teljes fizetésre kerül. Bármely élet, vagy elemi biztosításra van szüksége, forduljon bizalommal a „Phönix Metropol“-hoz.

Litvániai képek.

Litvániában ütök a zsidókat. Egyre-másra jönnek a riasztó hírek: Vasbotokkal támadtak a folyóban fürdő bachurokra. Kovno külvárosaiban kifosztották és összetörték a zsidó üzleteket, lakásokat. Pogromtűnetek. A hatóságok tömegesen fogdosnak össze és ártatlanul hetekig fogva tartanak tekintélyes zsidó polgárokat, stb.

Hét esztendővel ezelőtt jártam Litvániában. Akkor más világ volt a vadonatfiatal köztársaságban. Az állam egyik alapítója és akkori külügyminisztere zsidó volt. A zsidó nemzeti kisebbségnek, mely a népesség tekintélyes százalékát és a városi lakosság abszolút többségét teszi ki, külön minisztériuma volt. Respektálták a zsidót. Ma már a zsidó minisztérium megszűnt, a zsidó ismét „vogelfrei”. Litvánia ugy látszik, konzolidálódott, biztonságban érzi magát.

Sohasem felejtem el a Litvániában látott tarka képeket.

Hét év. Eydkhunent, a kelet-porosz határállomást ronda kis vonat kötötte össze Virbalis litván határállomással. Oldalnyilós. nyiltperronos kocsik, Stephenson korabeli mozdony. Magyar vidéki állomások mellékvágányain rothadnak ilyenek. Ez volt a litván államvasut. Amit a bolsevikik meghagytak és a németek el nem vitték. Tíz pernyi zakatolás után tágas, földszintes épületek, rommá lőtt raktárok, félmezelen, visító gyerekek, kócos asszonyok tüntek fel és zsidók, zsidók, zsidók. Itt kezdődik kelet. Minden színnyalatu sárga zöld, barna egyenruhákban, tányérsapkában és acélsisakban, mindenképen nagyon egyéni felszerelésben katonák állják körül a vonatot és nagy kurjongatással hajkorásszák be az utasokat egy nagy terembe, ahol lefolyik a vámvizsgálat. Még előttem lebeg a porosz vámtisztek fess, fehérkeztyűs alakja, amint udvariasan végigsimogatják a poggyászt, mikor egy csomó tányérsapkás, feketeingés, kócoszakálu ember kezd kószálni a teremben. Tányérsapka: hivatalos személy, No és a tisztviselőnök! Még észbe sem kaptam, már egy borzas asszony a padlóra fordította az egész cókómat és ezzel el volt intézve a vámvizsgálat.

Döcögünk, döcögünk. Fekete erdők, itt-ott megszakítva egy-egy

gazos árpaöldtől. Sehol a világon nem láttam ilyen szomorú, fekete fenyőerdőket. Elhaladunk egy dűledező barakk-tábor mellett. Rozsdásan lógnak a szöges drótok. Beomlott lövészárkok. Konzervdobozok. Torony, falu sehol. Néha feltűnik valami putri, ház-e, istálló-e, ma sem tudom. Két-három óránként állomáshoz érünk, félóraig, óráig elpihenünk. A fával fűtött mozdony erőt gyűjt.

Felszáll egy zsidó. Csinos fiatalember, európai ruhában, se szakáll, se pajesz. A vonat zsufova van, a kalauz velem szemben, egy hölgy mellett szorít neki helyet. A hölgy nyugtalankodik és megjegyzéseket tesz. A zsidó nem szól semmit, majd mikor a hölgy nyíltan felháborodásának ad kifejezést, hogy egy „héber” ül mellette, a zsidó megjegyzi, hogy ha nem tetszik, utazzék I. osztályon. A vicc jó, mert I. osztály nincs, sőt II. osztály sincs a vonaton. Csak III. Van ugyan egy szakasz, erre ki van írva, hogy II. osztály, de ebbe senki sem mer beszállni. Ők tudják, hogy miért. A hölgy most már goromba. A zsidó nyugodtan kijelenti, hogy a következő állomáson jegyzőkönyvet vétet fel az esetről. Erre megmozdul a hölgy férje, csitítja az asszonyt, s mikor ez nem használ, egy pofonnal intézi el az ügyet a lovagiasság szabályai szerint. Mindenki örült, hogy sikerült kikerülni a — botrányt.

Két kövér zsidó asszony. A litván határon lettem rájuk először figyelmes. Másodszor a lett és harmadszor az eszt határon. Minden vámvizsgálat alkalmával félrevitték őket és csak nagysokára, ragyogó arccal tértek vissza. Miért ragyogtak? Az egész vonat tudta, hogy a sátlí alatt selyemkendőket csempésznek. Mindig rajtakapták őket, de nem mondtak le a csempészés dicsőségéről.

Kovno. Litvánia fővárosa. Eredetileg Vilnára várt ez a hivatás. De Vilnát Lengyelország is igényelte. Erre népszövetségi területté nyilvánították és a népszövetség gondolkodni kezdett. Közben a szomszédos lengyel hadosztályparancsnok D'Annunzióának érezte magát és bevonult Vilnába. A népszövetség természetesen szentesítette a meglévő állapotot. Így lett Litvánia fő-

városa a nagy piszkos Vilna helyett, a kis piszkos Kovno.

A „pályaudvar” olyan, mint Füzesabony, csak piszkosabb.

A város aféle vidéki centrum. Nincs rajta semmi látnivaló. Sár, vakolatlanság, sehol egy valamirevaló épület. Képeslevelező-lapot csak egyfelét találtam. Rajta a templom, a városháza, nélkülöztem a szövetkezeti bolt képét. Egész utcáson végig héberbetűs cég-táblák. Mellette csak mellékesen szerepel a litván felírás. Tény, hogy nagyon nehéz itt eligazodni. Mert a litván nyelv páratlan a maga nemében. Semmihez sem hasonlít, csak a lett nyelvhez.

Döcögünk tovább. Alkonyodik. Két fekete erdő közt keskeny csikban hosszú mezőség nyulik be. Középen földhalom, televerve apró hegyes karókkal, a halom tetején két fenyőtörzsből összerótt óriási kereszt. Katonasir. Fekete erdők közt ijedt felkiáltójelként maradt a vörös alkonyati ég.

Éjszaka. Fekete ingben, mezitláb, tányérsapkában bejön a kalauz. Kezében egy deszkalap, rajta kis, égő gyertyavégek. Minden kocsi-ban feltűz egyet az ajtó fölé. Ez a világítás. Mire a gyertya leég, órákig kell várni, míg a kalauz ujat hoz. Ezalatt a poggyászom az ölemben van, utlevelemet, pénzemet és bicskám a zsebemben szorongatom. Mellettem egy csinos diákleány ül. Cipőjét és kalocsniját a pad alá tette. Reggel egy cipője és egy kalocsnija hiányzott. Zsidó utitársam kabátjáról valaki levágta a gombokat. Csodálkozás és nélkül, de dühösem nézett rám. Pedig nem én voltam...

Igy utaztam én Litvánián 24 óra alatt. Azt hiszem nyugodtan elmondhatom, hogy mindent láttam. Azóta talán vettem néhány Pullmann-kocsit és a köztisztviselőknél cipőt is csináltattak. Talán még meg is fésülték őket. Más változás aligha történt. Leglejjebb, ha a vonaton a zsidó miatt nézeteltérés támad, akkor a pofont a zsidó kapja. És ma már ebből sem lesz botrány.

G. Gerő László.

„A zsidó szivverés egész orkesztere . . .”

— Dr. Pfeiffer Izsák főrabbi levele Hajdu Miklós új könyvéről. —

Hajdu Miklós Zsellerek vagyunk című új könyvének irodalmi jelentőségét dr. Widder Salamon legutóbb méltatta a hasábokon. E méltatáson túl azonban örömmel kell feljegyeznünk, hogy bár a könyv népe vagyunk, mégis ritkanagy az a viszhang, amely e könyv nyomán támadt a magyar zsidóság egyetemes táborában. Ennek a visszhangnak költői és művészi megnyilatkozása dr. Pfeiffer Izsák főrabbinak íróársához, a szerzőhöz intézett levele. A költői Levél érdemi részében így hangzik:*

Hajdu Miklós minden sorát ismerem, egyen-egyenként gyönyörködtem bennük s boldog voltam velük, így, együtt, egészéig nőtt, szerves egységben a teremtett élet valóságával döbentett rám. A zsidó szivverés egész orkesztere zeng belőle. Nem a készen kész, csak az utban levő, amilyen az élet, főleg a zsidó: a soha le nem zárt, be nem fejezett, de az élő, virágzó, itt avarban járó, ott ujjonnan zsendülő, nem a lezárt, gögös s legkésőbb holnapra ingatag igazság, de véresen, életesen zajló, zengő keresés, — az emberibb, zsidóbb, fájóbb és boldogabb. A múlt, amelynek nincsen vége, a jövő, amelynek nincsen kezdete, mind egymásba folyik, s mind élő és mai, nem a vézna laudator temporis acti, s nem az elszedült salto mortale a holnapba. Nem áthozat és átvitel pregnantija: hogy ennyit leirok tulnanról, ennyit átviszek innenre, mert nem summákról van szó, csak a zsidó szivről, melegségről, életről és aktivitásról ami volt és maradjon, ha az öreg stenderről darsenol, vagy az új szószekekről prédikál, mindegy; ha Mendelssohn, vagy a vilnai Gáon, sőt Baal-sém, majd eligazítja ki-ki magának, — és ha harcos, magavalkúzkodásban, vagy másokkal viszályos összezőrdülésben, mi baj, annál több az életelevenség —, csak a zsidó szivdobogás ütemére szárnyaljon a szó, lendüljön a lélek.

Való, ezt a szivdobogást nem tudom lemérni, sem ütemét kottára szedni, mert lelket nem tudok materializálni, sem szellemet h ssá me-

* Hajdu Miklós: Zsellerek vagyunk című legújabb könyvét a Zsidó Szemle kiadóhivatala révén 5.— pengő bolti ár helyett 4.— pengőért rendelhetik meg olvasóink. (Portodij fejében belföldre 50, külföldre 90 fillér küldendő.)

revíteni, jaj volna, ha tudnám, megszüntetném autochton életüket, de rájuk ismerem, zsidó hullámhosszra nevelt lelkek megcsendül rájuk.

Jó tudni, öröm és boldogság, hogy vannak ennek a zsidó léleknek szent leadóállomásai, amelyekről világgá szikrázik a gyökeres, zsidó gondolat, multak és jövők áldott nosztalgiaja és mennyei kegyelem, hogy ezer és ezer felvevő-állomás epedve tárul a fészket kereső szikrák elé.

A zsidó gondolat harminchat cad-dikról beszél, akik a világnak gyökerei, lelkük a lelkek táplálója és tápláléka, elbujtak, ismeretlenek, az alakoskodás góluszába rejtettek, ha sziv rájuk ismerne, csodálkozni és kételkedni tanulna meg, de vannak és belőlük áradnak minden időkben az életvalóság áramlásai, multak forrásai és holnapok lendületei és ők; — ők maguk sem tudják. Csak, ahova léleketük árad, tekintetük pillant, tapintásuk simogat, ott új, zsidó élet zsendül, tegnapi és holnapi, örök.

Ez a zsidó lélekáramlás csap felém Hajdu Miklós könyvéből és boldog vagyok vele. Hiszem, tudom, hogy megtalálja utját a zsidó szivekhez és áldott, szent, tápláló itala lesz a lélekre szomjasaknak. Sokan vannak, eleddig apró, kiformulázott tételekkel tápláltak, megbetegítettek, elundorítottak; itt kapják a kenyeret és vizet, melyen megüdülnék és magukra találnak, mert lelket és életet vesznek vele.

Áldja meg az élet örök forrása, a *מַיִם חַיִּים* ezt a vizgyűjtőjét, a szívet, mely magába fogadta, a könyvet, mely szétosztja az áldásnak szent vizeit és engedje látnia a rajta megenyhültek boldog seregeit.

En, egyikük, hálás köszöntéssel hajlok szívemmel föléje és felüdült lelkeimmel áldást lengetek feléje.

Monor, 1929. augusztus 26-ikán.

Dr. Pfeiffer Izsák.

Figyelem!

Jól, olcsón és izletesen étkezni, csak a **Holländer-féle** orth. kóser vendéglöben

lehet. KIRÁLY UCCA 14. földsz. balra. Előfizetők kedvezményben részesülnek. Avivák és Barissziák összejöveteli helye.

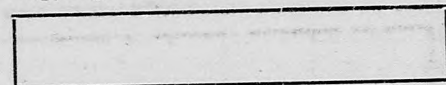
Váltsa meg Ros-Hasana üdvözetét a Zsidó Szemle utján!

A közeledő Ros-Hasana küszöbén lapunk érdekében és olvasóink kényelme szempontjából

ujévi üdvözet-megváltás

rovatot hozunk ünnepi számunkban. Lapunk minden olvasója és minden barátunk, aki méltányolni tudja azt a munkát, amelyet lapunk az összzsidóság érdekében önzetlenül folytat és akik ismerik a súlyos állapotokat amelyeket lapunk hetilappá való átalakítása érdekében hoztunk, kötelességének fogja érezni, hogy Ros-Hasana ujévi üdvözetét megváltsa lapunk utján és ezzel lapunk sajtóalapját is erősítse.

Ünnepi számunkban a következő nagyságu helyet

adjuk az ujévi üdvözet-megváltás céljaira, aminek díját 3 pengőbe szabtuk meg. Ennek ellenében elküldjük a lap ünnepi számát 5 címre is, amelyet az ujévi üdvözet küldője nekünk megad.

Ezen akciónk természetesen csak akkor lesz komoly értéke, ha olvasóink és barátaink minél nagyobb számban fogják azt támogatni. E célra lapunk jelen számához befizetési lapot mellékelünk (a budapesti előfizetők kiadóhivatalunknál fizethetik be a megváltási összeget) és kérjük, hogy annak igénybevitelével mielőbb sziveskedjenek 3 pengő, a nev és pontos cím megjelölésével átutalni.

Senkinek a neve ne hiányozzék a rovatból!

A Zsidó Szemle kiadóhivatala.

Orth. צ'רס

„CERES”

ételzsir

a szokott kiváló minőségben., minden fűszer-, csemege- és ételmiszer-üzletben kapható.

—

Hutter József szappan-**Olajipar Rt.** gyár

Budapest, VII., Erzsébet-körut 6
Telefon: J. 461-92, 93, 94, 95, J. 408-92.

Igazságot a magyar zsidóságnak!

Pintér Jenő főigazgató 10 oldalas cikke a zsidóság önvédelmi munkájáról.

A zsidóság nem térít. Sőt: még a zsidóságnak más vallásra való térítése ellen sem védekezik, nemcsak kifelé, de befelé sem propagálja önmagát. Veszteglünk-Fogyuuk. Sorvadunk. Végzetesen tragikus, hogy a másfelekezetűek nem ismerik a zsidóságot, de egyenesen katasztrófális, hogy például a magyar zsidóság nagy része *sincs tisztában zsidóságával.*

Nem messzire van az igazságtól, hogy az antiszemitizmus lendülete sokkal gyengébb lenne, ha a zsidóság a másfelekezetűeknek zsidó hitre való térítésével rendszeresen foglalkozott volna, a térítő munkával ugyanis együtt járt volna a zsidó vallás erőteljes ismertető, népszerűsítő propagandája, tehát *széles néprétegekbe jutott volna el a zsidóhit alapismerete,* ami elegendő lett volna legalább is ahhoz, hogy az alaptalan vádak, rágalmatokat a legeslegsúlyosabb ténnyé szorítsa. De éppen az ellenkezője áll. Számszerű törpességünk, elzárkózottságunk, főként pedig hitéletünk lényegére vonatkozó mély hallgatásunk *kifelé: könnyű gyújtó — tápláló — anyagot ad nemcsak megtámadtatásunkra, hanem lassan nevetségessé — tételünkre!*

Hagyjuk így?

Kiddus ha — Sem — Isten nevének megszentelése! És megszenteljük Isten nevét, amikor a zsidóságnak a nem — zsidók előtt megbecsülést, értékelést szerzünk.

Egyrészt éppen a „Kiddus ha — Sém“, másrészt a zsidó hit igazságainak önvédelemből való, teljes megismertetése vezette rá a nyugati zsidóság vezetőit arra, hogy *tudományosan megalapozott lexikális ismertetést adjanak ki minden zsidó dolgról.* Ezt szolgálja legelsőbb az angol nyelvű, 20 kötetes zsidó enciklopédia, amely a zsidóságról való legteljesebb fogalomtár, amellyel a tökéletes válaszok tizezreit adja arra a kérdésre: *mit adott a zsidóság az emberiségnek?* Csodálatosan hatalmas tárgyi adatai mellett, — életrajzi részeiben felvette mindazokat az emberi kiválóságokat is, akiket zsidó anyák szültek ha a zsidók ki is tértek, ezzel bizonyosságot szolgáltatott arra, hogy *az emberiség sok jötevőinek, a korszakot alkotó tudósoknak, feltalálókknak, felfedezőknak, reformereknek, vagy költőknek, íróknak, művészeknek, sőt nemzetmentőknek mily jelentős hányada fogantatott a zsidóság méhében... Az angol nyelvű enciklopédia rendkívüli sikere eredményezte, hogy a német zsidóság egy millió aranymárkás alapot hozott össze a német nyelvű zsidó lexikon kiadására... Párisban pedig most francia nyelvű fogalomtár szerkesztését szervezik!*

Ez mind Kiddus ha — Sém, — Isten nevének megszentelése: a zsidó vallásnak

a nem zsidók előtt is megbecsülést, értékelést szerezni, — ugyanakkor pedig *megvédeni a zsidóságot a szenvedésektől, amiket csakis a zsidóságról való hamis híresztelések okoznak.* De hiszen: *a zsidóságnak nincs is titkolni, csak feltárni valója.* Egyenesen a legnagyobb nyilvánosság elé kívánkozik minden, de igazán minden, amit dicsőséges alapvető őseink, a Mindenható kinyilatkoztatása nyomán Törvényre emeltek, tartottak és meghagytak. *100 font, illetve 1400 aranymárka az angol, illetve német nyelvű zsidó lexikon ára és mégis tömegesen juttattak ezekből a zsidó lexikonokból az angol, illetve német világ tudományos, politikai és gazdasági vezetőinek, hogy ezek a gyakran éppen zsidó kérdésekről döntő tényezők a saját anyanyelvükön, a legkényelmesebben, ábécé-rendben felsorakoztatva ismerhesse meg a zsidókra vonatkozó minden tudnivalót és a zsidóságról való helyes ismeretek birtokában, megfelelően, tehát igazságosan és értékelően vételekjenek és itéljenek is a zsidóságról.*

Hazánkban is megtörtént az első, nagy kísérlet arra, hogy a zsidó vallásnak a nem-zsidók előtt megbecsülést, értékelést szereztessek egy magyar nyelvű zsidó fogalomtár: a Magyar Zsidó Lexikon útján. 1056 oldalas, 2100 hasábos, impozáns kötetóriás, amelynek kiadása mögött azonban nem áll sem angol, sem amerikai tőke, sem német hittestvéreink egy mi líó aranymárkaja csupán a deficit fedezésére. Vannak, akik kritizálják és kétségtelen, hogy megfelelő anyagi alapokra támaszkodva, a Magyar Zsidó Lexikon 20 kötet lehetne (mint 1400 pengőért az angol zsidó enciklopédia...), — azonban az is kétségtelen, hogy a Magyar Zsidó Lexikon így, ahogy van, *elsőranguan uttörő munka és teljesen megfelel hazánkban a nem-zsidókat felvilágosító és zsidó testvéreink vallási öntudatát elmélyítő céljainak.*

A Magyar Zsidó Lexikon 1056 oldalán közel 11.000 közlemény van, — ebből csupán 13 személyi és 19 tárgyi adat többé-kevésbé téves, azonban ezt az összesen 32 hibát is teljesen kiigazítja, sőt egyéb pótlásokkal is szolgál a díjtalanul kiadott kiegészítő- és pótfüzet. Hatalmas anyagot kellett négyszáznál több papi és világi munkatársnak feldolgozni. Feldolgozták magyar nyelven, ábécé-rendben a zsidó vallás, a Biblia, a Talmud, a midras, a Sulehan aruch, a Halácha, a Kabbala, a Hagyományok, a Szokások, a Ritus összes nevezetesebb fogalmait, — a kereszténységnek a zsidósághoz való viszonyát, a magyar zsidóság szerepét a honfoglalástól napjainkig, — a magyar hitközségek részéről beküldött monogramikus anyagát, — a magyar zsidóság tevé-

kenységét, alkotásait és áldozatait békében és háboruban, a nemzeti küzdelmekben, jótékonyaságban, kulturában, gazdasági életben. Me állapítható, hogy sok-sok ezer közleménye a legérdekesebb, és a legalaposabban arra a kérdésre felel meg, hogy *mit csinált a magyar zsidóság ezer év alatt a magyar hazában*

Igen tanulságosak a Magyar Zsidó Lexikon keresztény, éppen igen előkelő keresztény oldalról máris jelentkező visszhangjai. Pintér Jenő, tankerületi főigazgató, az általa szerkesztett „Irodalomtörténet“ 3-4. számában 10 oldalas tanulmányt írt a Magyar Zsidó Lexikonról.

Rövidesen ismertetjük Pintér Jenő kritikáját.

„A minden tekintetben figyelmet érdemlő kiadvány“ — mondja a többi közt előjáróban, „... tartalmát tekintve nemcsak érdekes könyv, hanem sok tekintetben valószínű forrásmű, amit lexikonról ritkán mondhatunk el...“

Ezúton a faji kérdéstről vitázik, — megállapítja a Magyar Zsidó Lexikon munkatársairól, hogy *nagyaranyu munkát végeztek s csodálni lehet, hogy aránylag rövid idő alatt ilyen gazdag anyagot halmoztak össze.* Majd: *„azt is elismerjük, hogy a a vaskos kötet adatkészlet igen értékes s a nem-zsidók számára — néhány speciális érdeklődésű keresztényt kivéve — egészen ismeretlen világot tár fel.“*

Ezzel, jelen cikkünk célzatát tekintve be is tejezzük Pintér Jenő reánk nézve rendkívül megtisztelő cikk: méltatását. Hiszen a magyar nemzeti és keresztény vallásu szellem egyik leghivatottabb reprezentánsa hangsúlyozza azt, amit a Magyar Zsidó Lexikon szolgálja ki: — vagyis, hogy ez a „Zsidó Lexikon“ a nem-zsidók számára... egészen ismeretlen világot tár fel!“

Különböző irodalmi megjegyzései után még kiemeljük a főigazgató ur következő megállapításait:

„Igen tanulságos a magyarországi zsidó hitközségekre vonatkozó adatok egybegyűjtése. A hazai zsidó hitközségek egész lelkesedéssel gyűjtötték össze a multjukra vonatkozó adatokat s kéziratban küldték fel történelmi és statisztikai egybeállításukat a szerkesztőségnek. A lexikonnak az a része valószínűleg forrás elegendő: történetíróknak és statisztikusoknak egyaránt értékes kuttó.“

A Magyar Zsidó Lexikon célja: *„Igazságot a magyar zsidóságnak.“*

Ismerjük meg magunk és ismerje meg mindenki az igazat minden zsidó dolgról és adassék igazság!

Munkálkodjunk igazságainkkal a megbecsülteésért!

*
A Magyar Zsidó Lexikon központi irodája Budapest, Rákóczi-ut 61., minden fe világozítást készséggel megad.

HIREK.

— Egy különös hittantanár.

Kaptuk a következő levelet: „Só-mér vagyok, tehát a nyarat, úgy a táborban, mint a táboron kívül kis héber nyelvtudományom kiegészítésére fordítottam. Az édesapámmal lehetőleg héberül beszélgettünk a haverokkal szintén. Persze amennyire a tudásunk engedte. A vakáció letelt. Az első (orth.) hittanórán Péreket fordítottunk. A legnagyobb meglepetésemre állandóan szíárdul olvastam. Persze a legkisebb szándékosság nélkül. Erre aztán kitört a vihar. Az öreg hittantanár hirtelen felugrott s rettenetes prédikációt tartott. Többek között: „Majd Palesztinában beszéljenek így, kicsavarják a szép héber nyelv nyakát, pose-jiszroelokat nevelnek, nekem csak a Kojlel ér valamit ott. Az Isten ugyanis már eleget bünteti őket, (t. i. a cionistákat) mégsem javulnak stb., stb. Mikor a dikció végetért, kijelenttem, hogy egyetlen vágyam kikerülni Erebe. Erre aztán sopánkodni kezdett, hogy itt is felütötte már a fejét ez a „bünszövetkezet“ (szörül-szóra így mondta) s már becsületes orth. fiukat is tév utra vezetnek“. Szép kis hitian-tanítás!

— A budapesti „Makkabea“

Barissia adonimja szept. 25-én tartott ülésén ros risonnak Lantos Tivadart választotta meg, aki ros sénivé Róth Emilt és ros slischivé Radó Gézátt nevezte ki. Az új vezetőség mindenkor arra fog törekedni, hogy a magyarországi cionista ifjusági munkát intenzívebbé tegye és megerősítse. A program szép eredményt jósol a „Makkabea“ ez idei működésének.

— Az Izraelita Szünidei Gyermektelep Egyesület

vezetősége örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy az egyesület t. Tagjainak, áldozatkész adakozóinak és nemes pártfogóinak, — akik a gyermekek üdültetését lehetővé tették, — ezúton is kifejezze hálás köszönetét. A küszöbön lévő újév (Roshasónó) alkalmából pedig fogadják az igazgatóság legmelegebb jókívánatait.

— A hebroni arabok rossz

lelkiismerete. A „Palesztina Bulletin“ Hebronból közli, hogy a hebroni vérengzésekben részes arabok között az a hír terjeng, hogy a Machpela barlangból, amelyben az ősatyák vannak eltemetve, éjjelenként hallani lehetett Abrahám törzsatyának következő fölkiáltását: „Izmael fiai miért mészárolták le gyermekeimet, miért gyaláztátok meg őseitek nevét?“ Kezdetben — úgy mondják — a hang halkan cseng, éjjél felé azonban hatalmas erővel száll a hang a sirból. Az arabok között rettentő félelem uralkodik és azon tanakodnak, mivel lehetne az ősatyát kiengesztelni.

— Szijum a Ceire Mizrachinál.

Szombaton este tartotta Béco traktatusból szijum ünnepségét a budapesti Ceire Mizrachi a Hoffmann-féle étteremben. Kicsiny, de nívós társaság volt az ünnelölő közönség, ahol az asztalfőn ott ültek Dr. Fischer Benjámin, Herskovits Dávid a Sasz Chevra rabbija, S. B. Schmalhausen a Zsoltár Egylet rabbija, Dr. Richtmann Mózes professzor. Liebermann Manó rabbi és más talmudtudós tekintélyek. A szakértő közönség élvezettel hallgatta az előadó Pollák mester traktatus befejező talmudi fejtegetéseit és a befejező előadás után Dr. Fischer Benjámin, Herskovits rabbi, Schmalhausen rabbi és Richtmann professzor beszéltek, akik valamennyien talmudi fejtegetésekkel fűszerezték — a hallgatóság legnagyobb örömeire — felszólalásukat. Az ifjuság részéről Heilbrunn és Klein Ignác járultak hozzá az est értékes sikeréhez. A Hatikva elnéklése után oszlott szét éjjeltájban a társaság s mindenki jóleső meglepéssel távozott a meleg sikerü estéről azzal a keilemes tudattal, hogy a Palesztina-munka és a talmud tanulás kellemesen és látható sikerrel férnek meg egymás mellett.

— **Halálozás.** Hartmann Dávid a budapesti orth. hitközség 59 éves korában elhunyt főkantorának temetése pénteken Élül hó 15 napján Budapest zsidóságának osztatlan részvétele mellett ment végbe. Már

reggel 9 órakor összegyűltek az orthodoxia vezető tagjai, hogy a tahara szertartásnál részt vegyenek. Negyed 10 órakor a külső tisztelet legnagyobb megnyilvánulása mellett óbudai Freudiger Ábrahám, a budapesti orth. izr. hitközség elnöke bucsuzott Rabbi Dávid Hartmann-tól, akiben a hitközség nemcsak kiváló „seliach ciburját“, hanem nemesen érző és magasztosan gondolkodó tagját veszítette el. Sussmann Victor rabbi a seliach cibur hivatását fejtegette és az elhunyt érdemeit mint gyengéd fiú, mint hűséges családapa és mint odaadó barát méltatta, aki ezen kötelességeit mindenkor oly hiven teljesítette. Steif Jonátán rabbi, Dr. Deutsch Adolf és Dr. Abrahamsohn Hermann mondtak még bucsubeszédet.

— A cionista otthon temploma.

Felhívjuk Szövetségünk tagjait és mindazokat, akik a múlt évben a cionista szövetség otthonában rendezett ünnepi Istentiszteleteken üléseket béreltek, hogy üléseiket október 1-ig feltétlenül kiváltani sziveskedjenek. Az ülések 15 és 10 pengős árban kaphatók irodánkban a hivatalos órák alatt.

— Egy Aguda rabbi az Aguda Agency-ellenes határozata ellen.

A lengyelországi Nowidwor rabbija Jehuda Neufeld, aki az Aguda nagygyűlésén, mint delegátus volt jelen, nyilatkozott az ITA tudósítója előtt és hangsúlyozta, hogy az Agudának, mint a zsidó orthodoxia egyik szervezetének kötelessége résztvenni a Palesztina-munkában. A mandátum értelmében a Jewish Agency lévén a Palesztina-munka hivatalos szerve, ezért az Agudának csatlakozni kellett volna az Agencyhez. Ez a kérdés nem a rabbitanács elé való, mert az Agency ügy nem a Halacha, hanem a politika kérdése. A rabbitanácsnak különben is a Tóra szellemében döntés előtt mind a két felet meg kellett volna hallgatnia. Ha az Aguda gazdasági téren hajlandó volt együttműködni az Agencyvel, úgy semmiféle vallási okokból nem tagadhatta volna meg a teljes csatlakozást. A kelet-európai zsidóság egyébként is ellenzi az Aguda szeparasztikus törekvéseit Palesztinában a községi törvénnyel szemben

RADION

egymaga mos!

Gyártja: **HUTTER JÓZSEF**

Szappangyár — Olajipar

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

TELEFON: J. 461-94.*

VII, Erzsébet körut 6. szám.

és ez az egész politika csak a szlovák és magyar orthodox zsidóság törekvése, mert maga az Aguda a zsidóság egyesítésére és nem szétforgácsolására alakult."

— **A revizionista cionisták harcot hirdetnek Weizmann ellen.**

A revizionisták, a cionista végrehajtó bizottság elé terjesztett memorandumokban egy rendkívüli cionista kongresszus összehívását sürgették és egy politikai bizottság kiküldését kérték. A londoni A. C. ülésen ezt a kérelmet elutasították és ezért a revizionista párt most kiadott nyilatkozatában kijelenti, hogy miután Weizmann továbbra is ragaszkodik eddigi politikájához és az Executívának a revizionistákkal való kiegészítését visszautasította azzal, hogy a revizionisták vonakodtak az Agencybe belépni, ezért a cionista revizionisták világszövetsége kénytelen folytatni a harcot a cionista szervezet mai vezetősége és politikája ellen és fenntartja magának a jogot, hogy önnállóan tegyen meg lépéseket, amelyeket a cionista ügy és Palesztina érdekében szükségesnek tart.

— **A németországi „liberális” zsidók nyilatkozata.** A németországi Jewish Agency bizottság az összes lapokban felhívást tett közzé, amelyben a Jewish Agencyben képviselt egész zsidóság nevében Palesztina újjáépítésére adakozásra szólították fel a német zsidókat. A liberális zsidók szövetségének elnöksége erre nyilatkozatot tett közzé, amelyben kijelentik, hogy ők nem hivei a palesztinai zsidó nemzeti otthonnak, ők a német zsidóság érdekében maradtak távol az Agencytól és csakis könyöradományokat hajlandók a palesztinai zsidóságnak adni. A liberális zsidók nyilatkozata nem sok dicsőséget hozott annak aláíróira.

— **Ujvári Péter kis regénye.** Mai számunkban megkezdjük Ujvári Péter „Jön a Messiás” című kis regényének a közlését. Ujvári Péter nem kell bemutatnunk a magyar zsidó közönségnek. A zsidó élet és néplélek kitünőbb rajzolója és művészebb zsidó stílista a külföldi zsidó irodalomban sem akad. Örülünk, hogy olvasóinknak örömet szerezhetünk Ujvári legújabb regényének közlésével.

— **Eljegyzés.** Dr. Friedmann Dénes úpesti főrabbi eljegyezte Sauerteig Arankát Budapestről.

— **Házassági hír.** Dr. Links Artur szemorvos és Orbán Magda iparművész nő elvbarátaink f. hó 26-án kötötték házasságot.

— **Zsidó hősi halottak emléke Sátoraljaiújhelyen.** A sátoraljaiújhelyi statusquo izr. hitközség hősi halottainak emlékeire emléktáblát állított a templom udvarán, amelynek ünnepélyes felavatása szeptember 29-én, vasárnap délelőtt lesz fényes ünnepségek keretében.

— **A budapesti I. kerületi cionista csoport köréből.** A Magyar Cionista Szövetség I. kerületi csoportja október 1.-től kezdve minden hét keddjén, este 6 órakor rendes összejöveteleket tart a Vali-ut 4. sz. alatti hitközségi teremben. Az első összejövetel október 1-én kedden este lesz, a következő programmal: Strauss Adolf professzor elnöki megnyitója, ünnepélyes perselyavatás, Dr. Weiszburg Chajim előadása a palesztinai helyzetéről. Vendégeket szívesen látnak.

— **Azok az „istentelen” chalucok.** Ritkító színekkel festette le az asszimiláns felekezeti sajtó az Aguda bécsi gyűlésével kapcsolatban közölt híradásokban a palesztinai zsidó chalucok vallatalanságát, akik miatt szerinte a véres események bekövetkeztek. Ezzel szemben meg kell emlékeznünk az ortodox Zsidó Újság palesztinai munkatársának egy kimondott Kolem zsidó leveléről. Az említett laphoz intézett levelének következő kitételét: „A chalucok mint hős oroszok testükkel álltak sorfalat és védtek a magyar Kolem házaikat. Egy chaluc 1500 fejes tömeget fűtámitott meg.” Ime az ortodox sajtó ilyen elismerő szavakkal emlékezik meg azokról az istentelen chalucokról, akik közül talán egyesek nem a legvallásosabbak is és akik nélkül kimondhatatlan katasztrófa érte volna éppen a magyar Kolem házaikat. Talán mégis az Isten rendelése volt, hogy ezek a chalucok Palesztina földjére juthassanak?

— **Gróf Apponyi Albert üdvözlése.** A Magyar Cionista Szövetség országos Intéző Bizottsága szeptember hó 19-én tartott ülésén Dr. Osztern Lipót elnök halás szavakkal emlékezett meg gróf Apponyi Albertnek a palesztinai vérengzésekkel kapcsolatban a Népszövetség előtt tartott beszédjéről. A bizottság halálját és elismerését fejezte ki gróf Apponyinak és a következő üdvözlő táviratot intézte a Genfben időző államférfihoz: „Palesztina rendje és az ott folyó zsidó kulturmunka érdekében történt erélyes állásfoglalásáért a Magyar Cionista Szövetség mélyleges halálját tolmácsoljuk. Dr. Osztern elnök.”

— **A szafedi vérengzés 200 arab tetesét letartóztatták.** A szafedi gyújtogatások és gyilkosságok tettesei közül Szafed és környékén 200 arabot letartóztattak, gyilkosság vádját fogják ellenük emelni. A Jessod Hamaala körüli fosztogatások rendezőjét, Thalit falunak a sejkjét, aki megszökött, körözik. Fiát és testvérét letartóztatták.

— **40 haifai zsidó az accoi citadella fogházában.** Haifa zsidósága körében

nagy izgalmat keltett, hogy 40 zsidót, akik az önvédelemben résztvettek, az accoi citadellában fogvatartanak és a felajánlott óvadék ellenében sem helyezik őket szabadlábra. A hatóságok azon az állásponton vannak, hogy akikkel fegyvert találtak, azokat egyaránt büntetik, még ha önvédelem céljára használták is azokat.

— **„Az arabok nem csonkítottak meg zsidókat.”** A palesztinai kormány az arabok érdekében tendenciózusan híreket helyez el a világsajtóban, amelyek szerint nem lehetett megállapítani azt, hogy arabok zsidókat csonkítottak volna. A palesztinai sajtó gunyolódva emlékezik meg ezekről a hivatalos közleményekről és hangsúlyozza, hogy a kormány tekintélye nem olyan erős, hogy kitehette magát minden józanul gondolkodó hahotájának. Amikor a megcsonkított hullák egész tömege bizonyítja az ellenkezőjét, akkor a kormány arab orvosok bizonyítványával próbálja megcáfolni ezeket a megdönthetetlen tényeket.

— **A hebroni menekültek visszatérnek otthonukba.** A Jeruzsálemben élő hebroni menekültek a Haganában a következő felhívást közzé: „Éhezve, szomjúság, sebéinktől vérezve hagytuk el Hebront. Mégis vissza fogunk térni ebbe a városba. Nem fogjuk őseink sírjait tisztátlan kezeknek átengedni. Visszatérünk Hebronba, de nem karddal és nem törrel, hanem az örök igazság erejével és azzal az elhatározással, hogy romjainkat újjáépítjük. Az elpusztított templomunk helyett újat fogunk építeni és ennek az új zsinagógának a kupolájáról békésen fogjuk köszönteni a Muzzzint — aki a Minarett ormán a hívő emozlimokat imára szólítja.”

Alapítási év: 1870.

Plesz Lipót

bőr-nagyban

VII., Rombach-ucca 11.

Nem teljes bála-vételeknél is nagybani árat számítok.

GRAND RESTAURANT

NEIGER

TERÉZ KÖRUT 4.

EREDETI PALESZTINA BOROK!

Keleti szőnyegek,

antik butorok, műtárgyak olcsóbban mint bárhol. „ANTIKART” RT. (STERNBERG Z. J.) VII., DOB-UCCA 31. — Transito vámraktár az üzlethelyiségben. Külföldiek keleti szőnyeget nálunk lényegesen olcsóbban szerezhetik be.